

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per
Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum,
quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia
Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Quæst. 157. Nomine librorum Hæreticorum qui veniant, & an & qualiter
eorum impresso, lectio, retentio, defensio sit prohibita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

licus privatus videns, alium Catholicum velle occidere Hæreticum vel Saracenum, illi contra iniquum aggressorem licet præbet auxilium, vel contra illum cum advocato in auxilium Infideli alio init fecerit, ad defendendum illum, quis invasus est in periculo, Reiffenst. n. 210. qui pluribus inde deductis exemplis idem declarat; quem vide.

Quæst. 157. Nomine librorum Hæreticorum, qui veniant, & an, & qualiter eorum impressio, lectio, retentio, defensio sit prohibita.

1. Resp. Ad primum, cum impressio, lectio, retentio sit veluti quædam cum Hæreticis etiam defunctis communicatio, rectè de iis hoc loco tractatur, ac proinde ante omnia sciendum, qui libri sint Hæretici in ordine ad prohibitionem impressionis, lectionis, retentionis eorumdem; circa hoc itaque notandum primò, ut liber sit Hæreticus, & hinc prohibitus vi Bullæ Cœnæ, ejusque pœnis subjaceat, requiri, ut Author illius, seu quicumque conscripserit, sit verè Hæreticus, etsi nondum denunciatus, modò talis esse cognoscatur, ut Castrop. *l. c. d. 2. p. 10. §. 1. n. 1. Sanch. L. 2. mor. L. 10. n. 24. Suar. de fide. d. 20. f. 2. n. 11. qualis, quia non est, qui compositus à Judæo, Turca, Pagano, aliove Infideli non baptizato, vel etiam Catholico, etsi de religione tractans unam alteramve, aut plures Hæreses contineat, non subiacet excommunicationi Bullæ Cœnæ, Nav. in man. 15. c. 27. n. 56. Sanch. *l. c. n. 23. Laym. L. 2. tr. 1. c. 15. n. 1. Castrop. l. c. n. 1. & 2. Idem de libris Græcorum & Armeniorum tractantibus de suis ritibus sentiunt Azor. p. 1. c. 18. q. 8. Sanch. n. 27. Farin. de Hæresi. q. 180. n. 10. quod tales ritus ab Ecclesiâ habiti non sint Hæretici; contrarium sentiente Castrop. *l. c. cum Suar. l. c. n. 12. eò quòd, cum à Romanæ Ecclesiæ fide & obedientia fecernantur, dicti eorum libri sint Hæretici, & tractent de Religione.***

2. Notandum secundò, nomine librorum Hæreticorum prohibitorum in Bulla Cœnæ, comprehendit orationem, concionem, quæstionem, disputationem, epistolam, similiaque breviter scripta ab Hæreticis edita, Suar. *l. c. n. 10. Farin. l. c. n. 30. & 31. Ugol. tr. de censur. p. 2. in gloss. ad eorundem libros. n. 2. eò, quòd hæc prohibitio librorum non est lex odiosa, sed in favorem fidei, adeoque extendenda; plures pro hac sententia rationes vide apud Castrop. *l. c. n. 4. qui, etsi n. 5. dicat, hanc sententiam in praxi tenendam, addit tamen, se credere, probabile esse, quod istiusmodi scripta prævia, ab Hæreticis edita, non comprehendantur nomine librorum Hæreticorum, sub censuris Bullæ Cœnæ prohibitorum, pro quo citat etiam Sanch. in De-calog. L. 2. c. 10. n. 29. Bonac. de cens. d. 2. q. 5. p. 4. n. 18. &c. eò, quòd in communi modo loquendi non reputentur libri, & prohibitio librorum Hæreticorum, etsi ordinata in favorem fidei, sit odiosa, adeoque non extendenda ultra proprietatem verborum, ne alias etiam Lex pœnalis puniens latrones & homicidas, utpote cedens in bonum Reipublicæ & defensionem innocentium, dicenda sit favorabilis; vide quoque apud eundem dilutionem rationum adductarum ab eo pro opposita sententia, De cætero, quò minus liber ab Hæretico compositus, seu editus sit, & maneat Hæreticus, & hinc prohibitus, non impedit, quòd Hæresis aliàs in eo contenta à privato quodam sit expuncta, Castrop. *l. c. n. 7. cum Sanch. l. c. num. 35. & Bonac. l. c. num. 19.***

3. Resp. Ad secundum: Non minus (quin & magis ob faciliorem Hæresum divulgationem) prohibita est sub iisdem pœnis & censuris per clarum textum Bullæ Cœnæ §. 1. tam impressio, quam lectio librorum Hæreticorum, quin & librorum quorumcumque tractantium de fide, moribus, aliisque rebus sacris, etsi Hæresin non contineant, facta editio seu impressio sine examine & approbatione Superiorum, (intellige Vicarii Papæ, & S. Palatii Magistri in urbe, & extra hanc Ordinarii seu Diocœsanii, aut alicujus ab eo deputati, & ubi viget inquisitio, Inquisitoris Generalis in Hæreticam pravitatem, etsi sint libri regularium, Superioris eorundem) per Concilium Lateranense, sub Leone X. *sess. 10. & Indicem Lib. prohib.* prohibita sub pœna amissionis librorum impressorum, ac insuper multæ pecuniariæ, & annuæ suspensionis ab impressione, ac demum excommunicationis ipso facto incurrendæ, non tamen reservatæ; quæ pœnæ, qualiter extensæ ad vendentes, & apud se retinentes à Concil. Trid. *sess. 4. decreto de editione lib.* vide Bonac. *de cens. d. & q. 2. p. 16. à n. 1. & Barb. de off. & potestat. Episc. alleg. 90 à n. 5. postque contra impressores librorum Hæreticorum, uti & cooperantes (quos enumerat Castrop. *l. c. n. 13.*) tali impressioni procedi, tanquam fautores Hæreticorum, tradunt Sanctarel. *de Hæresi. C. 13. n. 18. Sayr. de censur. L. 3. c. C. 15. n. 17. Barb. in C. fraternitati. h. t. num. 7.**

4. Resp. Ad tertium: Lectio librorum ab Hæreticis compositorum & editorum, Hæresin continentium, vel de religione tractantium sub excommunicatione Papæ reservata, aliisque pœnis prohibita per Bullam Cœnæ, Conciliorumque Oecumenicorum Constantiensis *sess. 8. Lateranensis sess. 10. Trid. sess. 4. variorumque Pontificum, puta Gelasii & Leonis I. Gregor. IX. Innoc. & Alex. IV. Pauli & Julii III. Paul. & Pii IV. Pii & Sixti V. aliorumque à Farin. pr. crimin. q. 180. §. 1. & Gonz. in C. fraternitati. h. t. allegatorum constitutiones; quin & eorum lectio Imperialibus interdictis vetita. Extendit hoc ipsum Castrop. *l. c. §. 4. n. 4. in fine. ad imprimendos libros, supposito, talio nomine Authoris, & ne ulla hæreticæ pravitatis vestigia existerent, ipsi libri perfectissimo interitu mancipari & concremari jussi sunt. L. decere §. 1. c. de sum. Trinit. L. quicumque in fine. L. ex Manichæo. §. fin. C. de Hæresi. L. Eunomiana in fin. C. Theodos. tit. eod. Extenditur hæc lectionis prohibitio ita, ut urgeat primò, etiam si liber unam tantum Hæresin continens, torus de cætero sit de re profana, neque etiam ex professo tractet de Hæresi, Bonac. *l. c. d. 2. q. 5. p. 4. n. 19. Sanch. l. c. C. 35. Suar. de cens. Tom. 5. d. 21. f. 2. n. 10. Farin. l. c. n. 22. Castrop. l. c. n. 7. quos sequitur Reiffenst. h. t. n. 49. contra Grassis L. 4. decis. C. 18. n. 40. quamvis ad hoc, ut sit prohibita, quia liber tractat de religione, requiratur, ut de ea ex professo tractet, v. g. de S. Scriptura, Theologia Scholastica vel morali, ut Castrop. *l. c. cum Sanch. num. 12. Farin. n. 31. Nihilominus tamen etiam tradit Laym. L. 2. tr. 1. 15. n. & Pith. n. 20. istiusmodi Hæreticorum libros tractantes de materiâ profanâ, etsi unam alteramve Hæresin contineant, non tamen ex professo eam propugnent, posse in Germania legi, non obstante Bulla Cœnæ, rationes pro hoc vide apud Reiffenst. n. 50. Secundò, ut urgeat prohibitio lectionis libri Hæreticorum, facta in expurgatorio Romano edito jussu Clem. VIII. etiam si non tractet de religione, nec ullam Hæresin contineat, nisi****

prius examinetur & approbetur per Deputatos ad hoc, Sanch. *n.* 26. Farin. *n.* 22. Castrop. *l. c.* verum id videtur spectare sola Regna Hispaniæ. Tertiò siue liber sit impressus, siue manu scriptus, ne aliàs eludi posset faciliè hæc saluberrima prohibitio, Suar. *de fide d.* 20. *f.* 10. *n.* 2. Laym. *L. 2. tr. 1. c.* 75. *n.* 1. Sanch. *n.* 26. Quartò, siue libri sint edicante, siue post damnationem auctoris, Barb. *in c. fraternitati. h. t. n.* 4. Ricciul. *de person. extra grem. Eccl. c.* 24. *n.* 8. Quintò extendit se quoque ad doctos, etiam legentes libros Hæreticorum, solum animo Hæreticos confutandi, & absque periculo perversionis, Suar. *de fide d.* 20. *f.* 2. *n.* 21. Sanch. *l. c. n.* 53. Castrop. *l. c. p.* 10. *n.* 9. loquens tamen expressè de retentione doctorum librorum, Farin. *l. c. n.* 39. & 42. Reiffenst. *h. t. n.* 65. & c. contra Felin. *in c. si quis Episcopus. h. t.* Mascard. *de probat. concl.* 862. *n.* 14. cum Bulla loquatur indistinctè & generaliter, addendo etiam clausulam: ex quavis causa, quovis ingenio, vel colore. Sextò, ut excommunicatio sit lata in legentes libros prohibitos, in Indice librorum edito, auctoritate Pii IV. Sixti V. Clem. VIII. qui continent errores, etiam si non Hæreticos, quæ tamen excommunicatio non est reservata Papæ, sicut excommunicatio Bullæ Cœnæ; de quo vide Pirh. *num.* 21. citantem Becanum.

5. Limitatur è contra primò, ita, ut ob lectionem (idem est de retentione, impressione, defensione, venditione, emptione, asportatione) talium librorum non incuratur censura, nisi scienter fiat; unde, si detur ignorantia prohibitionis, & censuræ invincibilis, seu esse librum Hæretici, vel continere Hæresin, vitatur non tantum censura, sed & peccatum, quin & non incuratur censura, etiam si hæc ignorantia sit vincibilis, imò crassa & affectata, nisi tamen sit ingens temeritas, quo casu censetur, ad esse scientia, quia adest gravis suspicio malitiæ, Sanch. *l. c. n.* 32. Bonac. *de censuris d.* 2. *q.* 5. *p.* 4. *n.* 8. Castrop. *l. c. s.* 2. *n.* 1. Secundò, ut non extendatur censura ad lectionem solum materiam, quæ solum verba percipit, sed requiritur formalis, quæ etiam sensum verborum intelligit, cum hæc sola sit lectio propriè talis, etiam si res lecta non proferatur verbis, sed visu & mente percurratur, Bonac. *l. c. n.* 12. Suar. *de fide l. c. num.* 18. Castrop. *num.* 2. Sanch. *num.* 2. relatis Ugol. & c. Tertiò, ut non extendatur ad audientem legi librum talem ab alio, non tantum, si is nullo modo induxerit ad legendum, (in quo casu aliàs censeretur audiens legi legere medio alio) ut Azor. *p.* 1. *L.* 8. *C.* 16. *q.* 4. Sayr. *in Thes. cas. Tim.* 1. *L.* 3. *C.* 5. *n.* 14. & alii apud Castrop. *n.* 3. sed etiam, si audiens induxerit rogando, mandando alium ad legendum, ut non improbabiler tradit Castrop. *num.* 4. citans pro hoc Sanch. *l. c. n.* 48. Coninck. *d.* 18. *du.* 11. *n.* 178. eò, quòd audiens legi, etsi sit causa lectionis, propriè dici nequeat legere, verba autem Legum pœnalia ultra propriam significationem extendenda non sint. Quartò, ut saltem à peccato mortali & censura excusetur ob parvitatem, qui paucas solum lineas legeret absque animo habito legendi plura, (quem, si habuisset ab initio, etsi talis paucis lineis pœnitentia ductus destitisset, peccaturus fuisset mortaliter, non quidem ratione lectionis illius exterioris, sed ratione dicti animi, non secus ac ille, qui furatus assensum cum animo furandi plura) ita probabiliter Suar. *l. c. n.* 20. Coninck. *l. c. n.* 179. Bonac. *n.* 13. Azor. *l. c. q.* 3. Castrop. *n.* 6. contra Ugol. *tr. de cens. p.* 2. *in gloss. ad eorund.*

lib. quam gravitatem ad paginam unam libri impressi in folio extendunt Farin. *l. c. n.* 13. & alii Castrop. *l. c.* cum aliis coarctant ad lineas quatuor vel decem; eò, quòd non videatur regulariter ad esse periculum perversionis in tantilla materia lectionis; secus esse videtur de eo, qui præfationem vel epistolam dedicatariam legeret, ut Sanch. apud Reiffenst. *n.* 69. adeoque multo magis, qui ipsam substantiam libri ad quantitatem præfationis legeret, idque, etiam si quantitas lecta nullam Hæresin contineret, Reiffenst. *l. c.* Quintò, non extenditur ad eos, qui specialem facultatem legendi libros Hæreticos habent à Pontifice aliòve, qui ad eam concedendam à Pontifice facultatem acceperunt. Qualem facultatem ordinariè habent Episcopi Germaniæ, tam pro se, quam ad communicandam aliis, non quidem Laicis, etiam doctis, aut etiam quibuscunque Sacerdotibus simplicibus, sed idoneis in cura animarum laborantibus, & nonnisi ad effectum impugnandi Hæreticos; exceptis etiam operibus Molinei, Machiavelli, & libris de Astrologia judiciaria principaliter aut incidenter tractantibus, prout communiter sonare solet tenor similium facultatum, qui proinde diligenter inspiciendus, considerandus & observandus est. Solent quoque istiusmodi facultates concedi Episcopis, non ultra quinquennium, quo elapso iterum necessariò peti & renovari debent. Unde nec ipsi eas alteri in perpetuum concedere possunt, aut etiam, dum facultas ipsis ad quinquennium concessa, ex parte expiravit, & non superest, nisi solum v. g. triennium non possunt eam communicare, etiam Vicario suo Generali ad integrum quinquennium, sed solum ad triennium, nisi ipsi de novo interea eam petierint. Ita Reiffenst. *d.* 60. qui tamen *n.* 63. addit, se per hæc nihil positivè velle, aut audere resolvere, sed potiùs S. Congregationis oraculum desuper expectare, ac interim suadere ad evitanda pericula nullitatem, ut non nisi modo jam explicato, quòd ad tempus dictam facultatem legendi libros Hæreticorum, aut dispensandi in impedimentis v. g. matrimonii aliis communicent, Sextò, multò magis removetur prohibitio ab Inquisitionibus hæreticæ pravitate, utpote quibus ex speciali privilegio generaliter & indefinitè concessa per Bullas Jnlis III, Pauli V. Pii IV. Farin. *l. c. num.* 43. Azor. *l. c. C.* 6. *q.* 13. Deltio *l. c. f.* 17. *vers. solis Pontificibus.* Castrop. *l. c. s.* 3. *n.* 2. & alii. Unè etiam taliter removetur prohibitio à Commillariis inquisitionis, non solum à Pontifice, sed & ab Inquisitoribus constitutis, Farin. *l. c.* Castrop. *num.* 3.

6. Resp. Ad quartum: pari modo prohibita est per Bullam Cœnæ sub excommunicatione Papæ reservata ipso facto incurrenda retentio istiusmodi librorum, ut constet ex verbis illius, §. 1. idque, etiam si sint retentoris, siue alterius, siue retineantur in propria, siue in aliena domo, & quocunque demum sine retineantur sine licentia illius, qui eam dare potest, siue ad refutandum illos, siue curiositatis aut ornamenti Bibliothecæ gratiâ, siue ad distrahendum, commutandum aut compingendum. Ita Sanch. *l. 2. Mor. d. l. n.* 52. & 53. Suar. *l. c. n.* 71. Farin. *l. c. n.* 39. & 42. Castrop. *cit.* §. 2. *d.* 7. & alii passim ex ea ratione, quòd Lex Bullæ Cœnæ absolute hanc retentionem prohibeat, contra Mascard. *de prob. l. 2. concl.* 862. *num.* 14. Felin. *in c. si quis, Episcop. in fine.* Decian. *in tract. crim. l. 5. c.* 35. *n.* 21. Quatenus docent, posse eos retineri gratia confutandi eos, cum sic non fa-
veatur hæresi, sed potius extirpationi illius. Vide plura

plura de impressione dictorum librorum apud Castrop. §. 4. n. 4.

7. Extenditur responsio ita, ut ad excommunicationem sufficiat retinere scienter partem talis libri juxta dicta de lectione illius, Castrop. p. n. 11. Sanch. cit. n. 54. unde is n. 53. censet, excommunicatos aromaticos mercatores, & quosvis alios, qui hujusmodi libros aut partes eorum retinent (intellige scientes esse Hæreticos) ad involvendas merces aliæque similia, item ad retentionem modici temporis, v. g. unius alteriusve diei, quin & horæ, ex quo quis illum tradere possit Inquisitori. Dum voluntatem habuit illum retinendi diutius, utpote quæ voluntas est mortaliter peccaminosa, etiam post horam peniteas. Secus, si talem voluntatem non habuit. Nihilominus Castrop. l. c. n. 11. citans pro hoc Sayr. in Thef. eas. Tom. 1. l. 3. c. 5. n. 16. Reginald. l. 9. num. 256. Bonac. l. c. p. 4. num. 15. Sanch. l. c. n. 55. Farin. l. c. n. 42. censet esse probabilius, non peccaturum graviter, qui postquam habuit voluntatem absolutam retinendi illiusmodi librum diutius, dein penitens modico solum tempore eum retinet, eò quòd gravitas retentionis non solum desumatur ex libro, quia retinendus est, sed etiam ex tempore, quò retinendus est, adeoque ad retentionem gravem requiratur mora temporis, quin & retentio illa exterior brevis censeri debeat ad incurrendam censuram, cum ea non incuratur ex voluntate retinendi, sed ex tali voluntate executioni mandata, quæ cum supponatur esse in materiâ gravi, non sufficit ad eam incurrendam, sicut dictum de legente paucas lines, de cætero et si excusetur à censura Bullæ Cœnæ, habens librum Hæreticum, dum, quàm primùm agnoscit Hæreticum, eundem comburit, quia retentionem illius in Bulla damnatam impedit, ut cum Suar. l. c. n. 23. Sanch. num. 56. Farin. num. 40. Castrop. l. c. n. 12. hanc rationem tamen non evitat excommunicationem per Bullam Julii III. quæ incipit: *Cum meditatio*. latam in omnes retinentes penes se ex quacunque causâ libros Hæreticos aut falsam Sectam continentes, & à Sede Apostolica reprobatos, dum eos non tradunt Inquisitoribus in Civitate, ubi hilibri sunt, existentibus, in ordine, ut author libri cognoscatur, & errores, qui in illis sunt, melius emendentur, ita Sanch. Farin. Bonac. Castrop. l. c. cit. Azor. l. c. c. 16. q. 11. Delrio *disquisit. Magicar.* l. 5. f. 17. *vers. sunt autem tales.* Barbol. *de potest. Episcop.* p. 3. alleg. 90. n. 5.

8. Resp. Ad Quintum: Prohibita in Bulla cœnæ librorum Hæreticorum defensio, sive publica, sive occulta, facta quovis colore, sive factis, ut dum liber occultatur, aut alio modo impeditur, ne comburatur aut Judicibus tradatur, ut Sanch. n. 58. Suar. num. 25. Castrop. n. 14. sive verbis, v. g. persuadendo librum non esse comburendum, dissolvendo argumenta, quibus impugnatur, vel in ejus favorem rationes investigando, ut AA. citati; vel dicendo: hic liber est optimus seclusa Hæresi: vel non est dignus prohibitione aut combustionem, ut Suar. num. 25. quod intelligendum ait Castrop. si dicatur id coram aliis, secus si dicatur nullo audiente; tamen adhuc defensionem esse, si etiam in cubiculo scriptis liber laudetur; cum scriptura sit permanens, dicat Castrop. cum Sanch. num. 58. Uti etiam defensionem esse astruit Castrop. si quis dicat: volo defendere hunc librum; eò quòd retrahat alios ab impugnatione illius, dum vident illum habiturum Patronos, contrarium tamen tenentibus Sanch. Farin. Ugolin. sed neque defen-

sio est, dum quis librum tractantem purè de religione laudat à stylo, ingenio, modo procedendi.

Quæst. 158. Quid sentiendum de Bulla Cœnæ, num in ordine ad prohibitionem & Censuras in libris jam enumeratis contentas sit ubique in rigore recepta?

Resp. Affirmativè cum Reiffenst. h. t. à n. 79. ex professio quàm fulissimè acriter invehentem Ecclesiasticos, tam Sæculares quàm Regulares, innixos potissimum unius ferè Laymanni l. c. tr. 1. c. 15. n. 4. & Beccani 2. 2. c. 15. q. 8. n. 5. authoritati in scriptis suis & discursibus suis audacter asserentes, dictam Bullam in Germania receptam non esse, & Legentes libros Hæreticos non censeri excommunicatos. Ratio responsionis est, quod juxta communiorē & veram sententiam ad obligationem juxta legis (qualem in Bulla Cœnæ contineri omnes admittunt, & nullus hucusque causam allegavit, cur sit injusta) non requiritur subditorum acceptatio, præsertim hodie, postquam Alexander VII. damnavit hanc propositionem 28. *Populus non peccat, etiamsi ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.* Sed neque contra hanc legem ulla consuetudine legitima præscribi potest, tum quia talis consuetudo, utpote ab initio & semper contra immunitatem Ecclesiasticam & Jurisdictionem Ecclesiæ, ab Hæresi, propter quam principaliter edita, illicita est adeoque invalida. Tum quia cit. Bulla sæpe annullat & revocat omnes & singulas immemorales & longissimi temporis in contrarium consuetudines, & quidem, non tantum existentes ante dictam, sed & nascentes post illam impedit, dum quilibet Pontifex eam quotannis in Cœna Domini tanquam novam condit, promulgat & confirmat, ac ita facit, ut nullo tempore ad præscriptionem legitimam requisito convalescere possit, etsi aliàs præscriptibilis esse, gratis concederetur. His non obstantibus, quò minus in Germania aliisque Provinciis istiusmodi de facto existentes consuetudines sint abusus & corruptelæ, à peccato & censuris minimè excusantes, quòd locorum Ordinarii contra transgressores plerumque non procedant declarando illos excommunicatos, dum ad avertendum graviora mala aliisque justis de causis etiam patentes Bullæ violatores necessariò dissimulant & Deo vindicandos relinquunt. Non curatis interim Hæreticorum injustis, dolosis, mendacibus, calumniis querelis, quibus plebi imponunt, quod eorum libri prohibeantur, & quandòque comburantur, odio veritatis & fugâ lucis, seu ideo, ne eorum lectione Catholici veritatem agnoscere ad eorum partes transeant; dum patet, id ideo non fieri, sed quia omnes ferè infecti mendaciis, calumniis, falsis allegationis textibus truncatis, Sophismatibus, unde meritò damnantur etiam ad ignem, praxi quoque antiquæ Ecclesiæ, quam veram fuisse ipsi testantur, nec non Imperatorum Religiosissimorum decretis ac legibus, quas supra citavimus. Porro de libris contentis in Indice librorum distincto in quatuor classes, quem novissimè stricte observari voluit Alex. VII. in constit. sua; quæ incipit: *Speculatores*, in Tom. 5. 15. illius; vide Reiffenst. à n. 99.

Quæst. 159. Quinam dicantur credentes, Receptatores, Fautores Hæreticorum?

1. Resp. Ad Primum: Hæreticorum Credentes magis propriè dicuntur, qui erroribus eorum